

KRONIKA

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Reški Dometi v 5. številki objavljajo prve raziskave iz načrta Pravo, pravosodje, država in nacionalni odnosi v misli in delu Vladimira Bakarića, kar so pripravili na pravni fakulteti reškega vseučilišča. Tako Miomir Matulović piše o načelu zakonitosti in človeških pravicah; v članku se dotika Bakarićevega stališča o »novem značaju načela zakonitosti« v socializmu. Marinko Učur piše o Bakaričevem razumevanju načela zakonitosti v luči njegove vloge v delovnih razmerjih. Zunaj tega okvira objavlja Ivan Padjen razpravo o filozofiji prava v uveljavljenem ključu in med drugim opozarja na tiste vidike, za katere bi lahko rekli, da sta v njih pravo in morala za sodobno jugoslovansko teorijo prava značilna.

Dvojna številka zagrebškega Foruma (7–8) prinaša novelo Petra Šegedina *Najti se*. Zagorka Kalezić piše o Ivanu Goranu Kovačiču kot filmskem kritiku. Antun Šoljan pa s spremnim zapisom in opombami objavlja svoj prevod drame *Antonij in Kleopatra*. To je prvi objavljeni hrvaški prevod tega Shakespeareovega dela, čeprav so ga po priredbah in prevodih, ki so se v rokopisni obliki zgubili, v Zagrebu že izvajali poprej.

Dobili smo še eno dvojno številko Foruma (9–10). Rafo Bogišić piše o Vatroslavu Jagiću in o izdajah JAZU *Stari hrvaški pisci*. Slobodan Kalezić na podlagi književnih del Avgusta Cesarca razčlenjuje njegovo razmerje do Fjodorja Dostojevskega. V prispevku o Ivanu

Goranu Kovačiču pa Josip Lisac piše o jezikovnih značilnostih v dveh fazah Kovačićeve narečne poezije. Forum objavlja tudi del rokopisa Antona Kolendića *Robija in usode zapornikov*. Ta del rokopisa ima naslov *Denkova usoda*. V njem je tudi s premim govorom popisan Denko Draganov, to je Mladen Antić iz Kumanova, ki je bil partijski tehnik v času, ko je bil biro Centralnega komiteja Komunistične partije Jugoslavije v Ljubljani.

Četrta številka beogradske Književne kritike prinaša anketo o sodobnem gledališču. Odgovarja deset vidnejših jugoslovanskih gledaliških delavcev in teatrologov. Izmed odgovorov so za nas zanimive tudi izjave Vladimira Stamenkovića; v svojih mnenjih opozarja na Rudija Šeliga, ki je med drugimi najpomembnejši sodobni jugoslovanski dramatik, Janez Pipan pa je za Stamenkovića eden najzanimivejših jugoslovanskih gledaliških režiserjev. Duško Babić piše v tej številki o problemu komičnega v dramah Aleksandra Popovića, ki je v šestdesetih letih razgibal srbsko gledališče in ga vrnil humorju. Duško Babić pa piše še o knjigi Živojina Pavlovića *Zid smrti*. Zanimivo razčlenbo tega romana je naslovil *Človek, ki misli, je vselej v škripcih*.

V 332. številki novosadskih Polj lahko poleg izčrpnega pogleda v pisanje mladih makedonskih književnih ustvarjalcev (objavljenih je osem kratkih pripovedi) preberemo filozofsko razlago romana Radoslava Petkovića *Sence na zidu*; v članku *Realnost označitelja* skuša Rado-

van Kordić na podlagi Ricoeurjevih postopkov razpoznati območja časa in resničnosti v omenjenem delu. *Poezija je avantura v jeziku* je naslov pogovoru, ki ga je imel Petru Krdu s francoskim pesnikom Robertom Marteaujem. Z naslovom *Preživljam strašno osamljenost* pa je objavljen pogovor Aleksandra Badnjarevića s sovjetskim pesnikom Genadijem Ajgijem, objavljena pa je tudi Ajgijeva pesem *Dvanajst vzporednic Igorju Vulohu*, s čigar slikarstvom je povezana tudi Ajgijeva poezija.

*

V 62. številki celovškega Mladja lahko med drugim preberemo predavanje Francija Zwitterja mlajšega o slovenski literaturi v medvojnem obdobju in po vojni. Referat je zastavljen kot vprašanje, ali gre v slovenski literaturi na Koroškem za kontinuiteto ali za zarezo. Avtor ga je pripravil za dunajsko posvetovanje o literaturi narodnih manjšin v Avstriji. *Besede na povrhnjici spomina* je naslov zapisu Denisa Poniža o pesniškem snovanju mlajših zamejskih pesnikov na avstrijski in italijanski strani. Maja Haderlap pa predstavlja tri pesniške zbirke: piše o Ferkovi in Omanovi zbirki *Napisi na zid zemlje*, o knjigi Jožice Čertov *Pesmi iz listja*, in Oswaldovi zbirki *Zaseka*.

*

Literarna revija *Ural* (izhaja v Sverdlovsku) že po tradiciji namenja vsako leto nekaj prostora tudi slovenski poeziji. Tamkajšnji pesnik Jakov Andrejev, velik prijatelj slovenske literature, ki je v tem mestu že pred leti ustanovil poseben literarni krožek prijateljev slovenske poezije, je za to številko pripravil in s prijatelji (Boris Marjev, Maja Nikulina, Konstantin Belokurov in Herman Drobis) prevedel dovolj širok izbor iz slovenske poezije, ki jo tokrat predstavljajo Lili Novy, Karel Destovnik Kajuh, Jože Udovič, Edvard Kocbek, Lojze

Krakar, Tone Kuntner, Kajetan Kovič in Ciril Zlobec. Jakov Andrejev je prevedene pesmi pospremil tudi s krajšo uvodno besedo, ki je polna prekipevalnega prijateljstva do naše literature.

*

Izmed kulturnih prispevkov v 10. številki časopisa Socijalistička Čehoslovačka, ki so ga poslali s češkoslovaškega veleposlaništva v Beogradu, naj omenimo pregledni zapis Petra Hila iz praške glasbene preteklosti. O nenavadni knjižnici piše Ladislav Dragula, namreč o praški knjižnici za slepe, poleg katere je tudi tiskarna za knjige v braillovi pisavi. Runka Žaludová je napisala prispevek o ateljeju lutkovnih filmov, ki imajo na Češkem slavno tradicijo. Jan Křemen predstavlja slikarko Evo Mužikovo. V telesnokulturnem delu se Jaroslav Kirchner v članku *Češkoslovaški namizni tenis v preteklosti in sedanjosti* dotika tudi lanskih kombiniranih zmag češkoslovaških in jugoslovanskih dvojic (Ilija Lupulesku – Gordana Perkućin, Branka Batunić – Dragutin Šurbek) na evropskem prvenstvu in jih predstavlja tudi v sliki.

*

Tokrat lahko pišemo šele o novembrski številki novosadskega Letopisa Matice srpske. V samosvojem slogu se z dvema zgodbama oglašata mlada novosadska pisateljica Natalija Katarina, trgovska potnica. O mladih vojvodinskih književnikih piše tudi Milivoj Srebro in sicer v zvezi z novim svežnjem knjižne zbirke Matice srpske, ki ima naslov *Prva knjiga* in v kateri je izšlo šest prvencev. Drugače pa je ta številka posvečena izboru pretežno tujih filozofskih besedil o marksistični misli v kulturi in posebej v literaturi.

*

Iz Čedadada so poslali 22. številko časopisa Dom, ki objavlja prispevke v

knjižni slovenščini, beneških narečjih, furlanščini in italijanščini in ki slavi dvajsetletnico izhajanja. V uvodniku z naslovom *Z Jezusovim Božičem obhajamo tudi 20. »božič«* Doma se eden najprizadevnejših narodnih buditeljev v Benečiji Emil Cencig spominja prehojene poti tega s posnetki bogato opremljenega kulturnega in verskega glasila, ki pomembno spodbuja narodno zavest med Beneškimi Slovenci doma in v izseljenstvu. Emil Cencig objavlja v prispevku *Okno na miesac ženar* nekaj zvezdoslovskih podatkov, ljudske modrosti in običajev v zvezi s prvim mesecem v letu. Še en uvodnik ob dvajsetletnici Doma (*Zakaj se naj ne bi zgubil smisel življenja*) je napisal sedanji odgovorni urednik Marino Qualizza in v njem se spominja njegovih pobudnikov, med katerimi sta tudi Emil Cencig in Valentin Birtig, ki je tudi prispeval prigradnico z naslovom *Dvajset let Doma*. Dobršen del časopisa je odmerjen čestitkam in nadaljnjim spodbudam uredništvu Doma, ki so jih med drugimi podpisali senatorka komunistične stranke Jelka Gerbec, podpredsednik deželnega odbora Furlanije-Julijske krajine Gabrielle Renzulli, predsednik gorske skupnosti Nadiških dolin Giuseppe Chiabudini, predsednik Slovenske kulturnogospodarske zveze Boris Race, deželni svetovalec in deželni tajnik Slovenske skupnosti Drago Štoka in Ivo Jevnikar, predsednik medobčinskega sveta Socialistične zveze Severnoprimorskih občin Marjan Tavčar, župani mest in uredništva časopisov ter radijskih postaj, na prvem mestu med petintridesetimi voščevalci pa videmski nadškof Alfredo Battisti in naša primorska škofa Janez Jenko in Metod Pirih.

*

Praški časopis Světová literatura objavlja v 6. številki poleg nekaterih prevedenih del Federica García Lorca, Victorja Hugoja, Mihaila Bulgakova, Fredericka Forsytha in drugih tudi nove li Antona Ingoliča; objavljeni sta z ilu-

stracijama Vladimíra Komárka in v prevodu Františka Benharta, ki je prispeval tudi krajši uvodni zapis o osemdesetletnem pisatelju. V članku z naslovom *Novi in stari Dane Zajc* objavlja František Benhart še oceno Zajčeve zbirke *Zarotivke*, ki je pred letoma izšla v Ljubljani. František Benhart je med drugim zapisal: »Smrt in ljubezen sta vsekakor temeljna kamna Zajčevega najnovejšega pesniškega zaklinjanja tistega ne-sveta, ki naj bi bil druga možnost temu našemu svetu, utrujenemu svetu konvencionalnosti in ponarejenosti. Ne-svet ni le golo zanikanje sveta, ki obstaja, kajti obsega tudi njegove prvine, prvine, ki so usmerjene k njegovi spolnitvi: to je tista drugačnost, za katero si prizadevamo, ne da bi jo mogli dejansko doseči. Smrt in ljubezen pomenita Zajcu v tej zbirki najmočnejši spodbudi v takem prizadevanju,« je med drugim zapisal František Benhart v svoji izčrpni oceni Zajčeve pesniške zbirke, ki jo je pospremil tudi z več komentarji k posameznim Zajčevim stihom iz te zbirke, katere je za to prilžnost prevedel. Oba ta Benhartova prispevka sta spoštljiv in ugleden poklon našima književnikoma.

*

Trojna številka varaždinskega časopisa Gesta (23-24-25) je namenjena tematskemu sklopu Književnost med domovinama. Tonko Maroević piše v članku *Kompleks obeh obal* o snovni povezanosti pisateljev in pesnikov, ki pišejo v hrvaščini, slovenščini in italijanščini, na kar opozarjajo že njihovi rojstni kraji (Danilo Dolci je na primer Sežanec). Lucifero Martini je napisal članek o italijanski narodni manjšini v Jugoslaviji. V njem ugotavlja, da se je mogla ta manjšina pri nas tudi na literarnem področju lepo uveljaviti po zaslugi Hrvaške in Slovenije ter Italije same. Omenja še cvetnik proze pisateljev italijanske manjšine pri nas, ki ga pripravljamo v Sloveniji. Giacomo Scotti se oglašja s prispevkom *Dve domovini in številne rane*.

Omenja opatijsko srečanje na temo Mejna književnost, na katerem so pred osmimi leti strastno razpravljali tudi Slovenci Filibert Benedetič, Mara Debeljuh Poldini in Ciril Zlobec. Omenja, da so največjo pozornost takšni književnosti namenjali predvsem Slovenci s Hrvati in Italijani in v spominu mu je ostal še spremni zapis Jaša Zlobca k prevodom poezije desetih italijanskih pesnikov iz Istre in z Reke. Tomaž Šalamun v tej številki objavlja nekaj svoje poezije s skupnim naslovom *Zažgani temelji*. V srbohrvaščino jo je prevedel Zvonko Maković.

*

Dvojna številka (9–10) zagrebškega časopisa Republika objavlja dva tematska sklopa prispevkov: o Miroslavu Krleži in Slavku Mihaliću. Časopis pospremljajo risbe in grafike Janeza Bernika. Tonko Maroevič je poskrbel tudi za krajši komentar k Bernikovemu likovnemu delu. Dobrivoje Stanojevič pa z naslovom *Fantastična mapa – veličastno razočaranje* predstavlja zbirko pesmi Vena Tauferja *Svirač pred paklom*, ki je predlanskim izšla pri beograjski založbi Prosveta. Poglejmo, kaj med drugim piše Dobrivoje Stanojevič o tej zbirki *Godec pred peklo*: »Metaforični razpon pomena zbirkega naslova potrjuje ogroženost lirskega junaka. Razvijanje poetičnih primesi literarne tradicije selekcionira pomenski obseg. Antinarativna utemeljenost Tauferjeve knjige izključuje širok niz slogovnega izražanja in izražanja v podobah, zato pa razvija določeno ritmičnost, usklajeno s temeljnimi razpoloženji lirskega junaka. Celo kljub opaznim navezavam na splošna mesta v ustni tradiciji, ki niso vedno obvladana z enakim uspehom, se lahko iz Tauferjeve knjige *Svirač pred paklom* tudi zaradi uspešne prepesnitve Marije Mitrovičeve – za tiste, ki to knjigo in Tauferjevo poezijo poznajo samo iz prevodov – precej nauči še dobršnje število avtorjev tekoče pesniške produkcije pri nas,« skle-

pa Dobrivoje Stanojevič, ki sicer to Tauferjevo zbirko, sestavljeno iz *Pesmarice rabljenih besed* in *Vodenjakov*, označuje kot vračanje k zavzemajočim temam iz tradicije ali lastnega pesniškega sveta. Takšne teme pesnik osvetljuje z različnih pesniških gledišč, pri čemer ne zasleduje legitimnega videza stvari, ampak razkriva pomene možnih preobražanj. Dobrivoje Stanojevič je napisal tudi članek *Na razpotjih literarne zgodovine*, v katerem predstavlja knjigo Đordija Vukovića *Pogledi na srbsko književnost*.

*

S precejšnjo zamudo so natisnili (ali poslali) 17. številko časopisa Dalje, ki izhaja v Sarajevu. V njem Ervin Peratoner piše o avtomatizaciji in njenem civilizacijskem antropološkem učinku. V tem svojem laičnem razmišljanju se ustavlja ob dialektičnem obvladovanju narave zunaj človeka, ob zgodovini in civilizacijskem antropološkem šoku, o šolskem primeru razvoja neke nerazvite države, pri čemer se sklicuje na Gojka Stanića, ki je navedel nekaj podatkov o naših skromnih možnostih in načrtih za uvedbo robotizacije, dalje razmišlja o novi tehniki, novih tehnologijah in »novem delavskem razredu«, o strukturalni nezaposlenosti kot eksistencialni in civilizacijski pomanjkljivosti, o racionalizirani civilizaciji, pri čemer se dotika razmerja med ljudmi in roboti, ter o dilemi, kakor jo sam postavlja: ali socializem ali padec v kaos in barbarstvo. Andrej Tišma piše o poštni ali o dopisni umetnosti in v zvezi z njo je prispeval ali prevedel več zapisov. Opremil jih je z izvlečkom iz ameriškega kataloga o razstavah del dopisne umetnosti; v tem katalogu je, kot bremo, navedena tudi razstava *Celotna umetnost Williama Blakea*, ki jo je v Celju pripravil Borut Hlupič. Pero Kvesić piše v članku z naslovom *Resnica o lažeh* o spletkarjenjih in homatijah na novosadskem pisateljskem kongresu, ki so ga po njegovem v javnosti tudi lažno

prikazali. Tako se tudi ne strinja z oceno Cirila Zlobca in številnih drugih, češ da je bil nastop Oskarja Daviča na kongresu apolitičen, pač pa da je pokazal »subtilno, toda odločno zavzetost«. Jevrem Brković je napisal sestavek z naslovom *Ljubljanska drama*, imenovan po predlanskem sestanku predsedstva jugoslovanske pisateljske zveze. Podnaslovil ga je Razvojna pot nekega Tersitovega potomca (po podli in strahopetni osebi iz Iliade). S Tersitom je mislil Miodraga Bulatovića, katerega dvoličnost razkrin-

kava v tem članku. Dokumentirano prikazuje, kako je »Bule« vrsto književnikov še pred tem ljubljanskim sestankom naravnost dvigoval v oblake in na vsa usta hvalil, pozneje pa se je od njih odvrnil in zlival nanje vse žveplo in ogenj, kar ga je premogel. Bivši predsednik črnogorskih književnikov Jevrem Brković pa v članku najde tudi priznanje za vse, ki so kakorkoli skušali zaježovati Bulatovićevo slo po oblasti. Med njimi omenja tudi Cirila Zlobca in Toneta Partljiča.

Aforizmi

Tudi hlapi imajo gospodarje, kot si jih zaslužijo.

Iskal sem prostor na soncu in so me postavili na hladno.

Dobro je, da mladina ne ve, kaj vse so nam v preteklosti obljubljali.

Poznal sem demokrata, ki je ljudstvu dirigiral s policijsko palico.

Zanimivo je, da tisti, ki poznajo zelo dobro Marxov Kapital, delajo kapitalne napake.

Oni so naredili več škode z besedo kot jaz z lenobo.

Šele zdaj mi je jasno, zakaj sivi lasje pridejo skupaj z modrostjo.

Mladina je podedovala toliko takega od staršev, kar staršem zdaj ni niti malo všeč.

Aforizem je literarni drobiž lenih pisateljev.

V memoarih najbolj pogrešam oporoke.

Ljudstvu je treba vsaditi upanje tudi z represalijami.

Toliko časa smo iskali luknje v zakonih narave, da smo se znašli v črni luknji.

Služabniki vseh funkcionarjev, združite se!

Birokrati zahtevajo, da v osebne izkaznice vpišemo tudi krvno skupino in genski kod.

J. Mrkalj-Kadmus